

7/5609, 5610

T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Ankara

Sayı : B.15.O.APK.0.23-300- 258
Konu : Yazılı Soru Önergesi

31 OCAK 2002

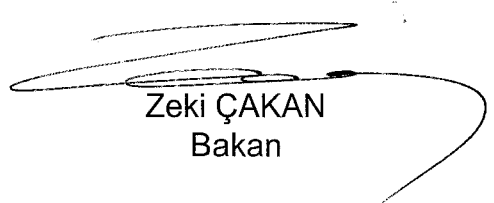
2091

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: T.B.M.M. Başkanlığı'nın 18.01.2002 tarih ve KAN.KAR.MD.A.01.0.GNS.0.10.00.02-13012 sayılı yazısı.

İstanbul Milletvekili Sayın Dr. Azmi ATEŞ'in tarafıma tevcih ettiği 7/5609-13012 ve 7/5610-13013 esas no.lu yazılı soru önergeleri T.B.M.M. İç Tüzüğü'nün 99. Maddesi gereği cevaplandırılarak ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Zeki ÇAKAN
Bakan

EKLER :

EK-1 Önerge Cevabı (14 Sayfa)

DAĞITIM :

Gereği :

TBMM Bşk.

Bilgi :

Başbakanlık

Devlet Bakanlığı

(Sayın H. Hüsamettin ÖZKAN)

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN DR. AZMİ ATEŞ'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVABI
(7/5609-13012 Esas No.lu)**

Soru 1:

08 Ocak 2002 tarihinde Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Melih GÖKÇEK'in partiniz Milletvekillerinden Sayın Prof.Dr. Ekrem PAKDEMİRLİ ile katıldığı, sizin de telefonla iştirak ettiğiniz doğalgaz fiyatları konulu bir televizyon programında doğalgazın BOTAŞ'a maliyeti ile ilgili olarak ısrarlı soruları karşısında, "ticari sır" olduğu için cevap veremeyeceğinizi söylediniz.

Buna karşılık, BOTAŞ'ın satış fiyatının mukayesesinin yapılabilmesi için, bir yorumda bulundunuz.

Buna göre, "doğalgazın BOTAŞ'a maliyetini 100 birim olarak kabul edersek, biz bu maliyetin üzerine işletme ve finansman maliyeti olarak 16.9 birim, ayrıca 10 birim de kar koyarak veriyoruz" diye ifade ettiniz. Bu izahlarınız karşısında EGO'ya satış fiyatı 126.9 birime bölündüğünde 1000 m³ doğalgazın BOTAŞ'a maliyeti yaklaşık 133 Doları tekabül ediyor. Katılımcılar ise, bu rakamın gerçekçi olmasının mümkün olmadığını ifade ettiler.

Sayın Bakan şimdi size sormak istiyorum.

Ticari sırrı gerekçe gösterip, bu şekilde konuşarak halkımızı yanıltmış olmuyor musunuz?

Cevap 1:

Soruda bahis konusu olan programda katılımcıların verilen rakamları gerçekçi bulmadığı ayrıca verilen rakamlarla hesaplama yapıldığında doğal gazın BOTAŞ Genel Müdürlüğü'ne maliyetinin yaklaşık 133 Dolar olduğu ifade edilmektedir. Defaatle ve çeşitli vesilelerle ifade edildiği gibi doğal gaz alım fiyatları imzalanan doğal gaz alım-satım anlaşmaları gereği gizlilik içeren bir konudur ve alıcı veya satıcının üçüncü şahıslara alım-satım fiyatı ifşa etmesi hukuki müeyyideler doğurmaktadır. Bu itibarla "ticari sır" olan bu tür konuların açıklanması hususunda ısrarlı tutumlar ülke menfaatlerini zora sokacaktır.

Bununla birlikte 100'e baz edilerek açıklanan tüm rakamlar, gerçek dışı beyanlar vermenin söz konusu olamayacağı gerçek ve fiili rakamlardır. Ancak kaynak bazında alım fiyatları yine daha önce de ifade edildiği gibi her yılın 1 Ocak, 1 Nisan, 1 Temmuz ve 1 Ekim tarihlerinde olmak üzere 1 senede 4 kez değişmektedir. Ancak paçal maliyet olarak ifade edilen, esasen her kaynağın alım fiyatının o ay içinde gerçekleştirilen alım miktarları ile ilişkilendirilmesiyle bulunan ağırlıklı ortalama alım fiyatı, kaynaklardan alınan alım miktarlarının her ay değişmesi münasebetiyle yıl içinde her ay değişim göstermektedir.

Soru 2:

Edindiğim istihbari bilgilere dayanarak, ithal edilen doğalgazın paçal maliyeti 116 Dolar/1000 m³'e tekabül etmektedir.

Rusya Federasyonu'ndan alınan doğal gazın maliyeti ise 85 ila 100 Dolar arasında seyretmektedir.

Eğer bu bilgiler doğru ise bu durumda BOTAŞ doğalgazı belediyelere, mesela Aralık 2001'de EGO'ya 169 Dolar olarak çok yüksek fiyatta satmış olmuyor mu ?

Bu fiyatları makul seviyeye çekmeyi düşünmüyor musunuz?

Cevap 2:

İlk sorunun cevabında da değinildiği gibi 1 Ocak kaynak alım fiyatlarının yeniden belirleme dönemidir. Yine kamuoyunca da bilindiği gibi doğal gaz alım fiyatlarının belirlenmesinde etkin rol oynayan petrol fiyatları dünya genelinde bir düşüş seyrine girmiştir. Bu düşüş 2001 yılının 9. Ayından itibaren başlamıştır. Ancak bu düşüşün Ekim ayında belirlenen kaynak alım fiyatlarına en ufak bir etkisi olmamıştır. Ekim ayında belirlenen alım fiyatlarına etki eden petrol fiyatı ortalaması 26 \$/Varıdır. Zira petrol fiyatlarındaki değişim kaynak alım fiyatlarına 6 ila 9 ay sonra yansıyabilmektedir. Düşen her ayki petrol fiyatı doğal gaz alım fiyatlarımıza anında yansımamaktadır. Bu itibarla 2001 yılının son 3 ayında görülen petrol fiyatlarındaki düşüş 2002 yılı alım fiyatlarımıza yansıyabilecektir.

Doğal gaz satış fiyatlarının belirlenmesinde büyük etken olan alım fiyatlarının yanısıra alım dışı giderlerin de etken olduğunu bir kez daha vurgulamakta yarar vardır. Ancak, BOTAŞ Genel Müdürlüğü doğal gaz alımlarını dolar üzerinden yaparken, özellikle dağıtım kuruluşlarına (EGO, İGDAŞ, İZGAZ) ve sanayiye yapılan satışlarda fiyat TL olarak belirlenmekte olduğundan, bu sektörlerin fiyatlarının belirlenmesinde dolar kurunun seyri de ayrıca önem arz etmektedir. Dolar kurunun artış seyrinde olduğu hallerde; doğal gazın satış fiyatının belirlendiği tarihteki TL değeri ile ödemenin yapıldığı dönemdeki TL değeri arasında doğan kayıp ithalatçı tarafından üstlenilmektedir.

BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün Aralık 2001'de dağıtım kuruluşlarına uyguladığı satış fiyatı ile BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün satış maliyeti ilişkilendirildiğinde kar marjı %9 olmaktadır. Bu nedenle, BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün dağıtım kuruluşlarına uyguladığı satış fiyatlarında fahiş kar söz konusu olmadığı gibi, 2000 yılı Temmuz-2001 yılı Temmuz ayları arası değerlendirildiğinde, satış maliyetlerimizin artmış olmasına rağmen, bu artışların satış fiyatlarımıza aynı şekilde yansıtılamaması sebebiyle, dağıtım kuruluşlarına yapılan satışlarda, maliyetlerin altında satış yapma durumu hasıl olmuştur.

Ayrıca, 07.01.2002 tarihinde, belediye başkanları ve dağıtım kuruluşları genel müdürleri ile yapılan toplantı neticesinde BOTAŞ Genel Müdürlüğü, dağıtım kuruluşlarına uyguladığı fiyatlara 08.01.2002 tarihinden geçerli olmak üzere %6,65 oranında indirim uygulamıştır.

Önümüzdeki dönemlerde de BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nce satış maliyetleri ve Dolar kurunun seyri dikkate alınarak fiyatların belirlenmesine devam edilecektir.

Soru 3:

Türkmenistan Cumhurbaşkanı Sayın Saparmurat NİYAZOF Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Melih GÖKÇEK'e 07 Ocak 2002 tarihinde gönderdiği cevabi mektupta "1000 m³ doğal gazı Türkmenistan sınırında 45 Dolarla teslim edebileceğini" ifade etmektedir. İşin uzmanlarıyla yaptığımız görüşmelerde, 6 Milyar m³/yıl kapasiteli taşıma boru hattının finans, işletme vb. 1000 m³'ünün Türkiye'ye

teslim maliyetinin 45 Doları bulabileceği söylendi. Bu durumda, Türkmenistan doğal gazının 1000 m³'ünün Türkiye'ye toplam maliyeti en fazla 90 Doları bulmaktadır.

Bu değerlendirmelerin ışığı altında size sormak istiyorum;

Bugün doğal gazın ülkemize maliyeti çok yüksek değil midir?

Bu maliyeti düşürmek için ne gibi alternatifler geliştirmektesiniz?

Cevap 3:

Türkiye'ye 16 milyar m³ ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya 14 milyar m³ olmak üzere toplam 30 milyar m³ Türkmenistan doğal gazını taşıyacak Hazar-Geçişli Türkmenistan-Türkiye-Avrupa Gaz Boru Hattı Projesi'nin ifası ve Türkmenistan'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne Doğal Gaz Satışına ilişkin olarak ülkelerimiz Cumhurbaşkanları tarafından 29 Ekim 1998 tarihinde bir Hükümetlerarası Anlaşma imzalanmıştır.

3 Kasım 1999 tarihinde TBMM tarafından onaylanan Hükümetlerarası Anlaşma 11 Kasım 1999 tarihli Resmi Gazete'de 4466 sayılı Kanun olarak yayımlanmıştır.

16 milyar m³ doğal gaz alım satımına ilişkin Ticari Anlaşma 21 Mayıs 1999 tarihinde imzalanmıştır. Doğal Gaz Alım Satım Anlaşması'na göre gaz Türkmenistan'dan Türkiye-Gürcistan sınırında teslim alınacaktır. Boru hattının Türkiye topraklarındaki bölümünün yapımı, işletimi ve mülkiyeti Türk tarafına aittir.

Hattın Türkiye sınırları içinde kalan bölümü için, Türkmenistan ve Azerbaycan gazlarının taşınması dikkate alınarak yapılan ön mühendislik çalışmaları devam etmektedir. 29 Ekim 1998 tarihinde imzalanan Anlaşma'daki ulusal prosedürlerin yerine getirilmesi yükümlülüklerinin hepsi Türkiye tarafından tamamlanmıştır.

Gazı taşıyacak ve Türkmenistan'dan başlayarak Azerbaycan üzerinden Türkiye-Gürcistan sınırına ulaşacak boru hattının bu noktaya kadar yaptırılması ve işlettilmesi sorumluluğu Türkmenistan tarafındır. Türkmenistan bu konuda görevlendirdiği Konsorsiyum'un görev süresini uzatmamıştır. Bu nedenle boru

hattıyla ilgili çalışmalarda bir gelişme olmamıştır. Bu konuda Türkmen tarafının kararı beklenmektedir.

Türkmenistan'ın Doğal Gaz Alım Satım Sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir. Türkmenistan'a bu yükümlülüklerini hatırlatan ve görüşme talep edilen yazılarımıza cevap alınamamıştır.

Bunlardan başka, her ne kadar diğer ülkelerin doğal gaz alım fiyatlarının tarafımızca bilinmesi mümkün değilse de bazı uluslararası yayınlardan edinilen bilgilere göre, Türkiye'nin Rus gaz şirketi Gazexport'tan alım fiyatı İtalya'dan % 1, Fransa'dan % 5 ve Almanya'dan %3 daha ucuzdur.

Öte yandan ülkemiz sıvılaştırılmış doğal gaz da ithal etmekte olup, sıvılaştırılmış doğal gaz fiyatları tüm dünyada boru gazı fiyatlarından daha yüksektir. Bu da paçal alım fiyatımızı etkileyen bir unsurdur.

Tüketicilere uygulanan fiyatlarda yalnızca alım fiyatları değil, BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün bu gazı tüketicilere ulaştırmak için yaptığı harcamalar da etken olmaktadır. BOTAŞ Genel Müdürlüğü, tüketicilere gazı maliyetini düşürmek için kendi masraflarını da asgariye indirmek için azami gayreti sarfetmektedir.

Soru 4:

Bugün fahiş fiyatlarla satıldığı için doğal gaz tüketiminde önemli miktarda azalma başlamıştır. Bundan dolayı, tüketimin zamanla daha da azalacağı tahmin edilmektedir.

Bu durumda fiyatı makul seviyeye çekerek, tüketimi artırmak suretiyle hem vatandaşlarımızın ısınma ihtiyaçları karşılanabilir, hem de fiyat düşürülmesinden dolayı doğabilecek kazançtaki azalma önlenabilir. Ayrıca, tüketimi artırarak, "-take or pay", "al ya da öde" şeklindeki alım garantili anlaşmalar gereğince, garanti edilen miktarın tüketilmemesi durumunda bile bedelinin ödenmesi yükümlülüğünden kurtularak doğal gaz maliyetinin azaltılmasının çok daha ekonomik ve insani olacağını düşünür müsünüz?

Cevap 4:

Yukarıda 2. soruya verilen cevapta da ifade edildiği gibi, satış fiyatları tespitinde uluslararası petrol ve petrol ürünleri fiyatlarının ve dolayısıyla alım maliyeti ve dolar kurunun seyri önem arz etmektedir. Bu iki husus elverdiği ölçüde satış fiyatları tüketiciyi mağdur etmeyecek seviyelerde tutulmaya çalışılacaktır.

Diğer taraftan doğal gaz tüketimini yalnızca fiyatlar değil tüketicinin alım gücü de belirlemektedir. Ülkemizin geçirmekte olduğu dönem ve koşullar da bu tüketimi etkilemiştir. Ancak ekonomik göstergelerde görülen iyileşme, tabii olarak doğal gaz tüketimine de yansımaktadır. Bu bağlamda tüketimde azalma değil aksine bir artış beklemek daha doğru bir yaklaşımdır.

Soru 5:

Bugün IMF ve Dünya Bankası mensuplarının ülkemizde parayla ilgili olarak her türlü bilgiye ulaştığı ve para yönetimine bütün boyutlarıyla zaman zaman da onur kırıcı bir şekilde davranarak hükmettiği bir ortamda, bakanlığınıza ait bazı bilgilerin "ticari sır" gerekçe gösterilerek Denetim ve Yasama Mekanizmasının başı olan TBMM'nin üyelerinden esirgenmesini "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." düsturuyla bağdaştırabiliyor musunuz?

Cevap 5:

Doğal Gaz Alımı ile ilgili çeşitli ülkelerin şirketleri ile imzalanan doğal gaz alım satım anlaşmalarında gizlilik maddesi bulunmaktadır. Bu madde çerçevesinde anlaşmaların fiyat dahil herhangi bir maddesinin karşı tarafın izni olmadan kamuoyuna açıklanması mümkün değildir. Açıklanması durumunda karşı taraf, uğrayacağı zararın tamamını Türkiye Cumhuriyeti'nden tazmin edilmesini talep edebilir. Bu husus sadece Türkiye'nin yapmış olduğu bu anlaşmalar için değil, uluslararası gaz anlaşmaları dahil tüm ticari anlaşmalar için geçerlidir.